

Ovaj posao traži puno volje i optimizma – Denis Lončar

Piše
 Manja KOSTELAC GOMERČIĆ

Svjetski poznata, Gacka potočna pastrva dunavskog tipa, neće nestati s karte svjetske ihtiofaune. Iako se nalazi u Crvenoj knjizi slatkovodnih riba koja govori o ugroženim ribljim vrstama u Hrvatskoj, sigurni opstanak zajamčen joj je osnivanjem Hrvatskog centra za autohtone vrste riba i rakova krških voda, u sklopu kojeg je i mrijestilište za pastrvu. Osnivači Centra su Institut Ruder Bošković, HGK Županijska komora Otočac, Grad Otočac i poduzeće Gacka.

Centar je izazvao zanimanje domaće javnosti jer je riječ o jednoj ustanovi takva profila u Hrvatskoj, a njegovo formiranje i razvoj osmišljeni su u projektu »Pastrve i turisti« koji je među 7 kvalitetnih projekata iz cijele Hrvatske kojima su odobrena sredstva iz programa PHARE 2005. Projekt vrijedi 630 tisuća eura, a EU je sufinancirala 75 posto toga iznosa. Još više je pobudio zanimanje kada je jedini među tih odabranih 7 projekata realiziran do kraja mjesec dana prije određenog roka. I dan danas projekt »Pastrve i turisti« još je uvijek jedini završeni projekt.

– Centar predstavlja središnje mjesto u kojem se isprepliću znanost i struka te sinergički djeluju na zaštiti i očuvanju ugroženih i rizičnih vrsta. U ovim teškim vremenima za ekologiju, opterećenu globalnim zatopljenjem, ozonskim rupama i izumiranjem vrsta,

Detalji o Centru mogu se naći i na adresi
www.pastrveituristi.otocac.hr

HRVATSKI CENTAR ZA AUTOHTONE VRSTE RIBA I RAKOVA KRŠKIH VODA

Spas za Gacku potočnu pastrvu

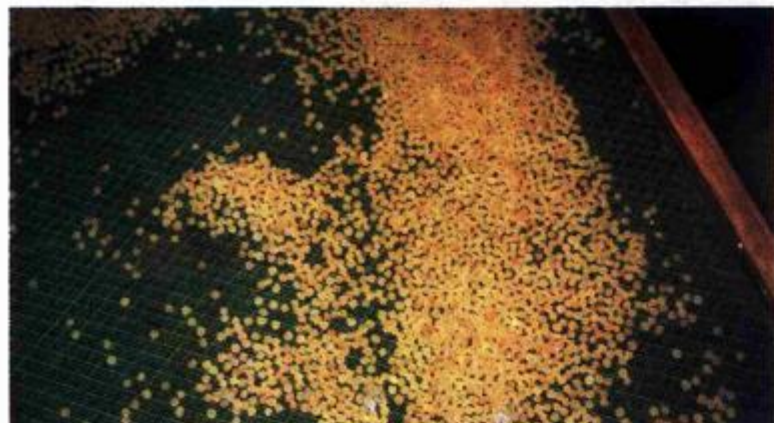
Centar je izrastao na zapuštenom, devastiranom ribogojilištu na izvoru Kostelke u Lešću a osmišljen je u sklopu projekta »Pastrve i turisti«. Vrijednost projekta 630 tisuća eura – 75 posto iznosa sufinancirala EU.

Grad Otočac prepoznao je potrebu očuvanja ugroženih vrsta te je promišljenim odlukama u suradnji sa snažnim institucijama kao što su HGK i Institut Ruder Bošković osnovao ovakav Centar koji će u budućnosti postati važan čimbenik u znanstvenim i inim krugovima, kaže nam ravnatelj Centra dipl. oec. Denis Lončar.

Kako dalje pojašnjava, projekt Pastrve i turisti uključivao je obnovu nekoć komercijalnog, a potom zapuštenog i devastiranog ribogojilišta na izvoru Kostelke u Lešću, jedne od pritoka Gacke, te nabavku najmodernije opreme za uzgoj pastrve i mjerenje kvalitete vode. Trebalo je također izraditi organizacijski i marketing plan Centra, a sve zajedno je bilo gotovo za manje od godinu dana. U sklopu projekta

Iz ruševina do originala – Hrvatski centar za autohtone vrste riba i rakova krških voda

Ikra

Zemljani bazeni

OBNOVA POPULACIJE RAKA

O pastrvi i raku u Gacki pisao je još davne 1689. godine glasoviti Valvasor i taj zapis vrijedi citirati: (...) bogata je ribom jer u njoj ima štika, jegulja i pastrva te jako velik broj riječnih rakova. Korito ove vode potpuno je obraslo debelim slojem zelene trave. Izvadi li se iz vode samo jedna pregršt ove trave i protrese li se, iz nje će ispasti velik broj rakova. Ukoliko je netko htio rakove, onda je u sobi (op. sojenice na vodi) trebao samo podići jednu podnu dasku te zgrabiti travu i već je ulovio dovoljno rakova, i više nego što je htio. Spomenuti rak, također autohtoni gacki stanovnik, praktički je nestao. Pokosila ga je račja kuga između 1929. i 1931. godine, a male količine koje su ostale, nisu bile dovoljne da se obnovi u većem broju. Također su izlov i druga antropogena djelovanja učinili svoje. Od početka ovog mjeseca znanstvenici Instituta Ruder Bošković rade na fenotipskoj i genotipskoj profilaciji riječnog raka, želeći utvrditi njegovu autohtonost kako je to prethodno učinjeno kod pastrve. To je osnovni preduvjet njegova obnavljanja odnosno zaštite od istrebljenja.

stručnjaci Instituta Ruder Bošković iz Zagreba ispitali su autohtonost gacke potočne pastrve s prepoznatljivim crvenim točkama i utvrdili da je ona zaista praktički oduvijek u rijeci Gacki te nije umjetno ubačena, kao primjerice štika koju su u Gacku unijeli Frankopani. Upravo znanstveni pristup daje Centru težinu razlikujući ga od drugih uzgajališta i dajući mu dimenziju jedinstvene znanstveno-stručne ustanove u regiji.

Centar radi službeno od 28. studenoga prošle godine, a tijekom prosinca i siječnja izlovljena je potočna pastrva iz Gacke i Kostelke radi stvaranja matičnog jata. Prvi mrijest je završen i izvaljene ribice uskoro će početi dobivati hranu. Za tri godine trebao bi postići puni planirani kapacitet od 150 tisuća komada ikre godišnje. Prema postojećoj osnovi gospodarenja rijekom Gackom obavljat će se poribljavanja uzgojenom potočarkom, a prve količine mladi za poribljavanja bit će spremne već ovog ljeta.

– Ovaj posao znači puno istraživanja, puno rada vikendom i noću, puno volje i obavezno optimizma. Veliko sam znanje stekao o pravilima koja nalaže Europska komisija kako treba raditi, a jako puno mogu zahvaliti i iskusnim kolegama iz Komore, Rudera, poduzeća Gacka i Grada, kaže nam ravnatelj Lončar i preporučuje internetsku stranicu www.pastrveitursti.otocac.hr na kojoj se može saznati sve o pastrvi, čak i recepti za pripremu pastrve s pivom, dimljene paštete od pastrve ili juhe od pastrve, kaže Lončar.

Centar ima troje zaposlenih, osim ravnatelja tu su i dva tehnologa, doktori veterinarske medicine Marija Bobinac i Hrvoje Ostović, što tu ustanovu čini visokoprospektivnom i jedinom u regiji sa stopostotnom zastupljenošću visoke stručne spremne.

AUTOHTONA PASTRVA

Gacka potočna pastrva, poznata među sportskim ribolovcima cijelog svijeta, predstavlja temelj za razvoj turizma. Bez ovakvog Centra prijeti joj izumiranje. U Hrvatskoj ima oko 150 vrsta slatkovodnih riba, 6 vrsta je već izumrlo, a čak je 61 vrsta pred izumiranjem. Ovaj podatak može se naći u Crvenoj knjizi slatkovodnih riba koju je izradio Državni zavod za zaštitu prirode. Poražavajući rezultati posljedica su unosa alohtonih vrsta riba, kao i antropogena djelovanja koja uključuju onečišćenja povezana s naseljima u blizini, izgradnju brana, akumulacija, melioraciju tla i slična djelovanja ljudske ruke.

Postoji 5 podvrsta riječne pastrve, jadranska, sredozemna, atlantska, dunavska i marmoratus podvrsta. Znanstvena ispitivanja Instituta Ruder Bošković iz Zagreba pokazala su da je u rijeci Gacki autohtona vrsta – dunavski tip pastrve. Ta je podvrsta prepoznatljiva po karakterističnim crvenim pjegama, a među ribičima širom svijeta cijenjena je zbog svoje plahe čudi, borbenosti, kažu ribiči i lukavosti, te stoga i teške ulovljivosti. Slobodno se može reći da je ta dunavska »crvenopjega« prava gacka pastrva. Ta linija potočne pastrve u regiji se može pronaći u iznimno malom broju jedinki, a jedino Gacka ima dovoljan broj jedinki da se ona može i sačuvati.

Matice potočne pastrve smještene su u Centru u velikom zemljanom bazenu u obliku jezera. Za razliku od kalifornijske, potočna pastrva ne može opstati u betonskom bazenu. Lako je zamijetiti da ona strelovito bježi kad se približite, za razliku od kalifornijske koja se skuplja bliže znatiželjniku očekujući hranu. Na betonu bazena potočna pastrva ozlijedi krljušti i oboli od lišaja saprolegnia. Tada je se tretira formalinom, no dugotrajnijeg efekta nema dok se ne prebaci u zemljani bazen koji oponaša prirodni vodeni tok. U prirodi naime saprolegnia može također napasti nezaštićene dijelove, primjerice kada je pastrva ozlijeđena nakon napada štuke kojoj je uspjela pobjeći. No, kako neprestano prolazi kroz vodenu travu u kojoj su prirodni antibiotici, izliječenje je spontano.